

פרוטוקול ממלכויות הרישעה

הדו"ח השנתי של אמנסטי לשנת 1997 -

AMNESTY INTERNATIONAL REPORT

מהדורה אנגלית, 378 עמ', מהדורה עברית מקוצרת, 43 עמ'

הדו"ח השנתי של אמנסטי אינטרנשיונל אינו מונח ליד הקופות הרושמות של רשת סטימצקי ואינו מככב ברשימת רבי-המכר של הספרים הנמכרים. מוספים ספרותיים נוטים להתעלם ממנו ולא זכור לי שנתקלתי בו לאחרונה ברשימה הלאקונית של הספרים שנתקבלו במערכת. ואף על פי כן הוא מהווה מסמך אנושי נדיר של תיעוד שאינו נופל בחשיבותו מעוד ספר שירה, או מפירסום נוסף במקצה הספרות יפה.

הדו"ח לשנת '97 מנסה להפנות את תשומת הלב לבעיה העולמית המחריפה של מצוקת הפליטים. במהלך עשור אחד מספר הפליטים כמעט והוכפל והוא עומד עתה על למעלה מ-15 מיליון. הקשר בין פליטות להפרת זכויות אדם אינו זקוק להוכחה, שהרי פליטים הם מעצם הגדרתם אנשים שברחו ממדינותיהם מאחר ששוב אינם יכולים לסמוך על הגנת ממשלותיהם. ועם זאת הגורם החמור במצבם של הפליטים שייך דווקא לקצה השני של לולאות המצוקה שנקלעו אליהם: לאחר שנמלטו מנסיבות קשות של הפרת זכויות אדם הכוללות התעללות, מעשי הרג המוני, גירוש ואונס, ניצבים הפליטים בפני דלתות סגורות. הגם שמרבית מדינות הכדור התחייבו להגן על פליטים באמנת האו"ם, הן מנסות להתנער מאחריותן באמצעות הקשחת הנהלים והשבת פליטים אל מדינות שבהן ממתנה להם סכנת מוות.

אפילו ארצות סקנדינביה שנחשבו כמקומות מקלט, נהגות לעתים בערלות לב במבקשי המחסה. צריך להביא את הסיפורים הפרטיים כדי להבין את האימה המגולמת בנתונים סטטיסטיים כוללניים. הגנה למשל שוודיה, סוף שנה שעברה: אזרח אירני בשם קאזה יארא טאלה נמלט מארצו לאחר שעונה קשות. שבדיה דחתה את בקשת החסות שלו למרות שהאיש עונה ונשקף לו חשש לעינויים נוספים במולדתו.

דוגמה פרטית שניה: פאולין מזאיר נעצרה בארצה בשל פעילות פוליטית, נאנסה באורח מחזורי לעיני ילדיה וברחה לשוודיה, אך השלטונות איימו להחזירה למולדתה.

דוגמה אחרונה: אנה ואלכסנדר, ארמנים תושבי גרוז'ני, צ'צ'ניה. הגיעו לקופנהגן בסוף '93, אך בקשתם נדחתה.

רק לאחר התערבותם של אירגונים בינלאומיים לזכויות אדם, זכו האנשים הרדופים הללו למעמד של פליטים

פליטים בחורבות גרוז'ני

הזכאים לסיוע הומניטרי. הדרמה העולמית של הפליטות מתרחשת לא אחת בזירה שלעניי שאר העולם היא בימה של נסיעות, טיולים ותענוגות. שדות התעופה ואמצעי התעבורה הבינלאומיים נתונים לפיקוח משטרי מטעם רשויות ההגירה. לא אחת מוטלים קנסות כבדים על חברות המסיעות אנשים בלא המסמכים הדרושים וכך מצאו עצמם שלושה מחפשי מקלט רומנים כשהם מורדים לים מסיפונה של ספינה טיוואנית אל מול חופי קנדה הנאורה, כשרק חלקי קלקר קשורים למותניהם. ישראל אינה מחוץ של נקיון כפיים במרחב ההתעללות הבינלאומית, מצד אותן ממלכות של רשעות שחילקו את אדמת העולם לגיטאות המדינה הלאומית. אימת הפועלים הזרים מעודדת מדיניות של אפליה גזענית בשדה התעופה ע"ש בן גוריון, כאשר אנשים שאינם בני הדת, הצבע, או ארץ המקור הנכונה זוכים ליחס תת-אנושי ומגורשים לארצות מצאם.

ואולם ישראל זוכה בדו"ח השנתי לשלושה עמודים דחוסים בעוולות מסדר גודל גרוע פי כמה. לפחות 1600 פלסטינים עצורים על רקע בטחוני, המשך מדיניות עינויים שיטתית במהלך חקירות, תוך מתן גיבוי חוקי ללחצים פסיים מהסוג המתון וה'טלטולי' וחסולם של לפחות 80 פלסטינים, כולל 60 אזרחים "בנסיבות המרמות על הוצאות להורג ללא משפט".

אחד החידושים הבולטים במציאות הפוליטית שלאחר הסכמי 'השלום' היא הופעתו של טרור פנימי פלסטיני מתוצרת עצמית של הרשות. מסתבר שהישות המדינית החדשה הגיעה להישגים מופלגים דווקא בתחום זה והיא זוכה לשני עמודים עמוסי זוויות משל עצמה. לפחות 1200 עצירים בטחוניים, רובם שוחררו ללא אישום, לאחר שהוחזקו במעצר עד 11 חודשים ובכלל זה אסירי מצפון. לפחות עשרים אנשים הועמדו למשפט בלתי הוגן וכל זאת בשיטה שבה עינוי עצירים הוא

נוהג פופולרי. ארבעה אנשים מתו במעצר, כולל 3 לאחר עינויים. לפחות עשרה חוסלו בידי שירותי הביטחון הפלסטינים, "חלקם בנסיבות המרמות על הוצאות להורג ללא משפט", 11 בני אדם נידונו למוות ורק 2 גורי-דין מוות הומרו. בסך הכול, בהחלט הישגים ראויים לציון בהיסטוריה של רשות צעירה, שאפילו אינה מדינה ושברק זמן קצר יחסית היא משכפלת בחריצות רבה את העוולות שהופעלו נגדה. המענים הפלסטינים גילו מקוריות יצירתית באמצעי ההתעללות והשיטות החביבות עליהם כוללות בין היתר שימוש במכות חשמל, המסת פלסטיק על הגוף וסיגריות בוערות.

למקרא הדו"ח השנתי הזה, עולה מחדש הקושיה המציקה והקצת מתבקשת: האם שיכפולה של תעשיית העוולות הקרויה 'מדינת הלאום המודרנית' בצורת מדינה נוספת היא הדרך הראויה לפתרון בעיות אנושיות באזורים שבהם כיבוד זכויות האדם הבסיסיות עודו בגדר שמועה רחוקה. ■

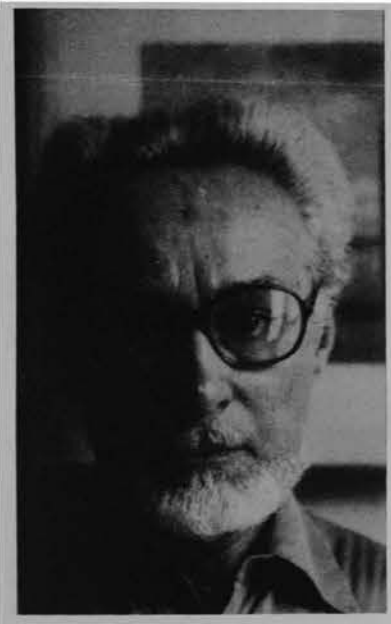
אלי שי

להזמנות ולפרטים: טל. 03-5603357, פקס 03-5603391

גבה-קומה, כחוש, ממעט בדיבור, מסתכל ושומר בלבו את רשמיו. יש בסרט אי-אלה פרטים שאינם מופיעים בספר, אבל בעיקרו של דבר, מעצם ההתחלה (החל מן היציאה של ארבעת הרוכבים מן הכפור והערפל), האווירה נמסרת בנאמנות שלמה. בסרט בולטת ביותר התחושה הטראגית;

בספר יש גם, אי פה אי שם, יסודות משעשעים. בעולם זה של תוהו ומהומה פרימו לוי מתחבר עם טיפוסים שונים שמלמדים אותו "לחיות". למשל "היווני" שעושה אותו לנושא כליו, ומלמדו כי קודם שצריך אדם לדאוג למוזנותיו הוא צריך לדאוג שיהיו נעליים לרגליו, ואם אינו מבין זאת הריהו טיפש גמור. כעבור שבוע נוסף היווני את התלמיד הלא-יוצלה, אך לפני שהוא עוזבו לנפשו הוא נעצר בכל זאת ושולף מילקוטו וזוג נעליים מוצקות, מתנת-פרידה. או, למשל, צוארה האיטלקי, כייס במקצועו. בשלב כלשהו נמאס לו לצוארה, הוא פורש מן החבורה ומחליט להגיע לאיטליה בכוחות עצמו. הוא אכן מגיע, מביא לאמו של פרימו שי יקר, מכתב מבנה, מבטח גדולות ונצורות - ובצאתו מן הבית הוא גונב את האופניים של אחותו ונעלם. כעבור שנתיים, מספר פרימו לוי, קיבל ממנו גלוית ברכה לבית מבית-סוהר איטלקי.

אל יטעה איש לחשוב: הספר איננו אוסף של אנקדוטות. אין עוד איש

פרימו לוי: הסרט והספר

כשנודע לי שמוצג בעיר סרט לפי ספר של פרימו לוי, יצאתי מיד לחפשו. מצאתי אותו ב"עכבר העיר": תל-אביב, קולנוע פאר, "לשוב הביתה". הסרט מבוסס על ספר אוטוביוגרפי שבו פרימו לוי מתאר את קורותיו משעה שהרוסים שחררו את אושוויץ ועד שחזר לאיטליה, לביתו. בעברית שם הספר הוא "ההפוגה". ב"עכבר העיר" סוכם הסרט בשורות מועטות, צוין לטובה השחקן האיטלקי המגלם את פרימו לוי - ג'ון טורטורו - ובסוף מופיעה הערכת המבקר, באות מודגשת: רדוד.

את הספר קראתי ואת הסרט ראיתי. זה סרט נפלא, רגיש ומרשים. אם יש כאן משהו רדוד, הרי זו אך ורק חוות-הדעת של המבקר. היא הכעיסה אותי כל-כך שהחלטתי לקרוא עוד פעם את הספר ולכתוב את הרשימה הזו.

הספר, וכן הסרט, מספר לא רק את הסיפור האישי של גיבורו. הוא מתעד תקופה באירופה שאיני יודעת אם אי פעם היתה אחת כמוה. הבלגן הוא טוטאלי. רשות אחת קרסה שניה עוד לא התארגנה. לפעמים יש קטר, אבל אין קרונות רכבת. לפעמים יש רכבת, אבל הפסים נחטמים אי שם בשדה. המוני אדם נפלטו מן המחנות, רעבים, חולים, רחוקים מבית, ובגדי אסיר לעורם ובתוכם פרימו לוי, איש

שביטא את העוול והטראגיות של התקופה כמו פרימו לוי. תמיד תלווה אותו ההרגשה שכוכות חייו שניצלו איש אחר הלך למוות. תחושת הגורל היהודי מובלטת בסרט יותר מאשר בספר; אך בשניהם מתועד המקרה כאשר הוא וחבריו נתקלים במסעם בשבויים גרמנים רעבים המבקשים לחם. איש לא נעתר להם, גם פרימו לוי לא. והנה דניאל, צעיר יהודי מגטו ונציה, ניצול יחיד ממשפחה בת שלושים ואחת נפש, מוציא מכליו מחצית של כיכר. את הלחם אין הוא נותן להם. הוא מניח אותו על האדמה לרגליו ומסתכל בהם כשהם מתפלשים בעפר ורבים איש על בלעו.

הסרט מבליט יותר את הרהורי